

ПРИКАЗИ

УДК
16.4:316.32(497.11)”19”(049.3)

*Стојадиновић Миша**

НЕИЗВЕСНИ ПРЕЛАЗАК

**(Милош Кнежевић,
Неизвесни прелазак – демократија и
транзиција, Институт
за политичке студије,
Београд, 2012, 264 стр.)**

* Институт за политичке студије, Београд

Транзиција представља друштвену трансформацију која подразумева дубоке и коренисте промене читавог друштвеног система. Пут кроз транзицију је веома дуг, тежак и болан, веома често праћен падом друштвеног производа, повећањем незапослености, инфлацијом, растом социјалних неједнакости... Многобројне промене које се дешавају у друштвима приликом транзиције манифестују се у свим друштвеним сферама: економској, политичкој, културној... Пре него што се почне водити рачуна о политици економског раста потребно је пре свега обезбедити економску стабилност. Без економске стабилизације илузорно је говорити о било каквим могућностима економског раста. Потребно је, такође, извршити бројне структуралне реформе које су неопходне за успешан излазак из транзиције. Уколико се то не учини на време све оно што се буде предузело у име превазилажења транзиције ће унапред бити осуђено на пропаст.

Процес транзиције је веома комплексан и немогуће је издвојити један универзални модел, већ

се пре свега ради о великом броју транзиционих процеса који су у великој мери обележени карактеристикама друштвеног система у коме се дешавају. Кнежевић говорећи о овом проблему каже да појам транзиција нема устаљено и јасно значење при чему чак и око типова, вредности и циљева транзиције не постоји неопходни социјални консензус. Транзиција се доживљава двојачко и супротно: као социјално и политичко добро али и као погубно политичко зло по друштво, зло коме се ваља одупрети (стр. 59).

Овај процес никада није лак без обзира на то колико стратегија коју смо изабрали у неком друштву изгледа обећавајуће. Он зависи од много чинилаца и једна стратегија се не може увек успешно применити у сваком друштву.

Монографија „Неизвесни прелазак – демократија и транзиција” аутора Милоша Кнежевића представља израз ауторових настојања да обухвати и објасни веома комплексне процесе код којих још увек постоје велике противуречности у њиховом објашњавању.

Она садржи два дела и осам поглавља испуњених текстовима који су објављивани у публикацијама, часописима и зборницима насталих као резултат ауторовог истраживачког напора у оквиру рада на пројекту Института за политичке студије у Београду.

Када се ради о транзицији Милош Кнежевић истиче да је веома важно стално имати у виду циљ коме се стреми јер се у супротном се свако кретање изопачава у лутање (стр. 7). Према њему, транзиција у српском друштву није остварила постављене циљеве и жељене резултате. „То се посебно односи на неуспеле приватизације мањкаве социјалне програме, и енорман раст незапослености, сиву и црну економију, мноштво афера у криминализованом политикомском миљеу и веома раширеном, рекло би се системску корупцију (стр. 11).”

Глобализација представља један комплексан процес пун противречности, који свакодневно мења структуру и динамику савременог друштва. Овај процес свакодневно показује своје *Јанусово* лице којим утиче на судбину савремених светских друштава. Неолиберални концепт глобализације и њено асиметрично испољавање у савремености су, нажалост, потпуно гурнули у други план њену еманципаторску улогу. Кнежевић наглашава да је све оно што је вредно и добро у данашњој духовности заплуснуто прљавим цунамијем глобализма при чему масизам и конзумеризам постају гробнице културних идентитета.

Кнежевић истиче да је за земљу која из дана у дан тоне у по-срамљујући клијентизам једини веродостојни одговор идеологи-

ја и политика суверенизма. „Потребно је створити *суверенистички блок* који ће зарад будућности Србије грађане подсетити на оно најбоље слободарско и правдољубиво из националне прошлости властите земље (стр. 27). „Србија проживљава акутну социоекономску и духовну кризу у хроничној кризи властите судбине (стр. 17).” САД и ЕУ намећу нове изазове развоју Србије. Она неспособна да препозна Европу у себи, јалово жуди за Европом изван себе (стр. 19). Дивља рестаурација капитализма је наступила уместо разборитог социоекономског преображаја.

Милош Кнежевић оправдано сматра да се показало да транснационална надржавна заједница не функционише по замислима еврократске административне елите из Брисела. Национална идеја и национална држава јесу промениле своје облике али још увек нису исцрпљене и превазиђене.

Према њему, у пракси су се усталила оспоравања и ниподиштавања досадашњих типова модерних држава и државности на различите начине реafirмисане две супротне идеологије али и политичке теорије: комунистичка, тј. марксистичка теорија о одумирању државе и класична либерална и савремена неолиберална теорија државе.

Чисте националне државе су малобројне. Разлагање Југославије је довело до стварања вишенационалних држава. Само је Словенија у постјугословенским условима постигла идеал чисте националне државе, док је Хрватска тај циљ остварила изгоном српског становништва са територије Крајине у операцији „Олуја” (стр. 95).

Велике силе се данас служе многобројним манипулацијама како би добиле оно што Ноам Чомски сасвим лепо назива „обезбеђивање пристанка. У том смислу Кнежевић говори о томе како је моћ је вазда склона да изврши коначно и зада обавезно тумачење контурама коректног при чему мислити онолико колико трба и онако како треба. Ово се на срећу не остварује увек јер и поред конформистичке интелигенције ипак постоји и извесни „цепови отпора” луцидног и критичког мишљења (стр. 103). Када се ради о нашим просторима „на делу је обавештајно, судско и полицијско вештачење српске и јужнословенске историје у којој се откривају елементи епохалног прекршаја и злочина, дивље градње и разградње држава на јужнословенском Балкану (115).”

Кнежевић истиче да је разлагање Југославије имала два међусобна преплетена и прожета тока: разбијања и распадања, због чега је најповољнији израз за озна-

чавање деструктивних процеса „који су другу Југославију однели са историјске позорнице сонорни идеологизам *разбираспад*” (стр. 115). Том приликом он закључује да још увек не постоје задовољавајући услови за неутрално и објективно сагледавање трауматичног разбираспадног тока.

Србија се у протеклој деценији налази непрестано пред безалтернативним европским интеграцијама. „Политички живот је читаву деценију испуњен идеализовањем Европске уније као једине могуће Европе и евроинтеграција као јединог могућег типа интеграција полуинтегрисаних и дезинтегрисаних земаља (...) Налаже се самозабрав целине властитог историјског бића и признање нове реалности у којој је прикривање трауматичне оштећености ултимативно полазиште за успешну европску надинтеграцију, а да се при том превиђа и прећуткује да је и сама појава ЕУ доведена у питање (стр. 131,132).”

Ово изузетно монографско дело Милоша Кнежевића представља још један у низу његових радова у коме се на један веома освежавајући начин анализирају веома комплексни феномени. Научни значај ове монографије проистиче из актуелности проблема којима се бави, али и из споја теоријске и емпиријске анализе којима се долази до разумевања веома компликованих односа глобал-

ног и локалног, у којима он свеобухватно и аналитички усклађено разматра положај Србије у њеном економском, политичком и геополитичком контексту. Када се ради о друштвеном значају ове монографије треба истаћи њену посвећеност не само унутрашњим, већ и спољашњим изворима поремећаја и разбираспада који су погодили наше просторе, а који доводе и до угрожавања суверенитета и територијалног интегритета наше земље, намећући притом многобројне проблеме за размишљање, као и предлажући неке од могућих начина њиховог превазилажења.

